Jüdische Pester Zeitung.

דיזעס בלאטט ערשיינט
דרייטאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטעס
פיר אסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען אסטר. וויר.
האלביעהריג 4 גולדען אסטר. וויר.
פיערטעליעריג 2 גולדען אסטר. וויר.

פיריס איינזאלנד
גאנציעהריג 9 גולד. — קר. אן. וויר.
האלביעהריג 4 גולד. 50 קר. אן. וויר.
פיערטעליעריג 2 גולד. 25 קר. אן. וויר.

יידישע
פעסטער צייטונג

איין דיזעז צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריר־ן.
אונד דער פרענומעריציאנס־פרעס
בקינגס מיט דעם פוסטאמט דעם
ערסטען בלאטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט,
ווייטצנער בולווער נומ׳ 29,
וואהרן האן אייך דיא פרענומעראציאנס־
אנס־גולדער צו ענדען בעליעבן.

Nr. 80 זעכצעהנטער יאהרגאנג פעסט, מאנטאג כא תמוז ה׳תרמ״ד. Pest, den 14. Juli 1884.

קארל אטוואש

אונד דיא טיסא-עסלארער סינאגאגע!

אין פאלגענדעם איזט איין קאסטארער בריעף ווידערגעגעבען, וועלכען דער דעסטער דער אונגארישען ערדע, וויא קארל אטוואש אים איסלאנד געגאנגען ווירד, אין אונגארישער שפראכע אן אונז רישטעט אונד דאן אין וואהרונגסווייזער איבערזעטצונג הויר פאלגען לאסען, דעם בריעפ וואהרן 15 גולדען צור ערבויאונג דער טיסא-עסלארער סינאגאגע בייגעפיגט.

זעהר געעהרטער הערר!

איהר בעשטרעבען, דאס צערשטאר־טע יידישע גאטטעסהיז פאן טיסא עסלאר ווידער איפבייען צולאסען, איזט אין שאנדע אונד עולעם, אונד איך פערזיכערע איהנען, דאס אן דעם טאגע, אן יעלכעם זיך אין טיסא עסלאר אן דער שטעלע דער הייטיגען ריאגע איינע גיך סינאגאגע ערהעבען ווירד, דאס אן דעזעם טאגע איך איינער מיינער ווינשע אין ערפילונג גאנגען זין ווירד.

דיא ריאגע איזט אין צייגע דער האסלוסס־טען לויטרישאפטע, וויא ערגאנזט פאן דער יואשד אונד פאן דעם האסס דער ווילדען אאטטע, יעל־כע גאטטעסהיזער עגטווייהט אונד הייליגהטער ערשטאר־ט. — האט דיא זיך דאר איך אן דען טעמ־פעל דער אונגארישען פרהיהיס פערדיפפט אונד דיא הייליגהטער דער גליבהיג אונד בריידער־ליבקייט בעווידעלט. — דיא ריאגע פערקינדעט דיא שאנדע אונדערר צייטו דיא פערקינדעט דיא וואהר־הייט אנקלאגע דעם הייליגען מארקעס.

דער ווידערארייפגעבטיגע טעמפעל אין טיסא־עסלאר זאלל אין דעגלמאל ווידען פיר יאהר־הונדערטע, אבער גיכט אין דעגלמאל דעם האס אונד דער שאנדע, אונדערן אין דעגלמאל צו ווייגען ווידער דעם אונגארישען רישטעטשאנ־דעס. דאס ווייסט גערייל אייגער גאנגען געשפענס־טערשאאר, דיא איזט דעם פיסטערען גראבע דעם מטטעלאלטערס איפרשטאנדען צו זין שיין, אונד יעלכע דאס שייפעל דער הערבעגפערבעגנונג אים ערגען פייז ווידערארל ווידען יאללטע, דער פרבטערלכע שטורם דער ווידעגנאפטען, דער דאס גאנצע לאנד איפגעוויהלט אונד דיא אייגען דער בעפאלקערונג מיט זאנד געפיללט האט. דא־מיט וא דיא יואהרהייט גיכט ווהל אונד דיא לייגע גיכט ערקענגנ, אללעם דאס אונד נאך פעלעם אנ־דערע פערמאכטען דיא אונגארישען רישטער צו בעטראהרן, זיא שפראכען דעכט אונד גאבען דיא אונשולדיגען דער פרייהייט צוריק.

האסס, באזהייט, איינגעגיטיג, פערבלענדונג אונד אבערגלייבע האטטען אייגען בונד געשלאס־סען, אים דאס דעכט צו בייגען, אים דאנן דען פערלטייטט דער יוסטיז צור קייפלע מיטטעל אלטערלטער פערפאלגונגען צו מאכען, יעלכע דיא איפשטאבערונג דער גאנצען געזעלשאפטליכען ארדנונג אין אונגארן אונבערהרגט נאך זיך געגע־גען האטטע. וואס איינגעטרוך דאס ערזוכטע גנאדיגע עגער עלעמענטע איזט דיא נטטטס צו פערהיעדערן דאבען אונד אללעם געיינגען גאנגען, דיא אונגארישען רישטער דאבען יעדאך אירגע שטאנדהאפטיגקייט בעווארדט אונד אירטהיל־טען גערעכט אונד אונפארטייאיש.

ווענן דיא ריאגען דעם טיסא עסלארער טעמ־פעלס דען פראצעס פערקינדיגן, זא מאגע דאס ווידער איפגעבוטע גאטטעסהיז אין צייגע דעם אורטהיילס ווערדען.

יואהרלך, דער אונגארישע רישטערשטאנד פערדיענט עס, דאס אין גאטטעסהיז דאס דענק־מאל זייגעס רוהמעס ווערדע.

דאריים האט איהר בעשטרעבען מיינען פאל־לען בייפאלל געפונדען אונד דארום בעגלייטט איך איהר דיעסבעצייגליכעס ווירקען מיט מיינען וואהרס־טען סימפאטהיען.

האפפענטלך ווערדען זיא איהרע גלייבענס־גענאסען, דעיען הולדיג זיא אנגעריפען האבען, נישט אים שטבע לאסען אונד דיא איפפהרונג איהרער אידעע באלד מאגלך מאכען. אך האפפע דאס אומע גייסער, ווייל איך ווייס, דאס זיך דיא אנגלייגגיגקייט אין דען בעגסטען האנדען בע־פינדעט, דענן זיא מיין הערר, דעסען דאסטאוז טהאטסקייט מיר וואהלבעראגגט איזט אונד דעסען בין צור איפאפפערונג געגענדיגט אונד דעבען פיר איהרע מאנפעסטאן איך זא אפט בע־וואהרעט האבע, ווערדען גייס נישט אונטער־לאסען, וואס דאס אינמאל בעגאנגענע שאנדע ווערד דער פאלגערונג עגטגעגגעפיהרען אים שטאנ־דע איזט.

אונדעס איך זיא בוטטע, דיא הייר בייגעלעגע, טען 15 גולדען אלס געגענען בייטראג צור ערבוי־אונג דער טיסא עסלארער סינאגאגע אנזייגערמען, בייגעגעט מיט אבטונג איהر איהנען שטעטס וואהל־וואללענדער אונד זיא ערגעבענער

קארל אטוואש.

ווייר פינדען וואהרלך קייגע וואהרטע אים אונ־ערען הייסען, אייגענען האנד, אים אינזערע געפיה־לע אייסדרוקען, דיא ווייר אין דעם אייגע־בריפפע פיר דען וואהלבעטער אינזערעס פאל־לעס, פיר דען הערלען דעס לייבטעס עטפפענדען, דער דורך דיעע קאסטבארען צייכען אינזערע וואהע אייטע דער הייליגען פפליכט געגעבען האט, געוויסס, קארל אטוואש אירדע זיך גיכט, אינדעם ער פאראיסוטעצט, דאס אינזערע גלייבענסגענאס־סען עס באלד מאגלך מאכען ווערדען, דיא דער אדעע צור טוואט ווערדע, אונד ווענן נאך קייגע אנדערע אורזאכע פיר דיא ערבויאונג דער סינא־גאגע שפרעכען מאכטע, זא וואהרע דער אומשטאנד אללין, דאס קארל אטוואש עס ווייגשט, גייגער גענוג, דאס אינזערע גלייבענסגענאסען דען וואגע אין ווירקליכקייט פערוואנדעלן. דיא הייר פאלגענדע שטאטטליכע ווייהע דער שפענדער בע־ווייגט אבערזייגגע צור גייגע, דאס אינזער אייפרוט וואהרגען ווערדע־ראל געפונדען, אונד דאס ווייר באלד, וואנן דער לעבראפטען טהיילנאהמע דער־ווערלען, אייגע וואהרע סימפע בייזאמען דאבען ווערדען, דאס דער בייא אין אנגרייפ ווירד געגאנ־מען וואגען. הייטע דארף איך עס בערייטס אייגע־שטעהען, דאס איך גיר צאגראפפט אין דיא אייפפה־יונג דעס אנגעהעגטען פאגעס גענאגען בין, אין פיר־בטעטע, פאר דער טהיילנאהמסלאזיגקייט, אין פיר־בטעטע דאס מיך מיינע גלייבענסגענאסען, וויא אטוואש זיך אייסדרוקט, אים שטבע לאסען ווערדען גאטטאב! הייטע פיר־בטע איך נישט מעהר. דענן ווענן דער אנזאגע, וועלכער בעקאנגטליך אומער דער שייערבטע איזט, זא אומערדאשענד שאנע דעזולטאט אייפגייייען דאס, ווייר דיא פאר־טעטיגונג אונד דאס ענדע געוויס אין נאך ווייט שאנגעדעס זיין.

ווענן דיא ריאגען דעם טיסא עסלארער טעמ־פעלס דען פראצעס פערקינדיגן, זא מאגע דאס ווייטער אויפגעבוטע גאטטעסהיז אין צייגע דעם אורטהיילס ווערדען.

יואהרלך, דער אונגארישע רישטערשטאנד פערדיענט עס, דאס אין גאטטעסהיז דאס דענק־מאל זייגעס רוהמעס ווערדע.

דארום האט איהר בעשטרעבען מיינען פאל־לען בייפאלל געפונדען אונד דארום בעגלייטט איך איהר דיעסבעצייגליכעס ווירקען מיט מיינען וואהרס־טען סימפאטהיען.

האפפענטלך ווערדען זיא איהרע גלייבענס־גענאסען, דעיען הולדיג זיא אנגעריפען האבען, נישט אים שטבע לאסען אונד דיא איפפהרונג איהרער אידעע באלד מאגלך מאכען. אך האפפע דאס אומע גייסער, ווייל איך ווייס, דאס זיך דיא אנגלייגגיגקייט אין דען בעגסטען האנדען בע־פינדעט, דענן זיא מיין הערר, דעסען דאסטאוז טהאטסקייט מיר וואהלבעראגגט איזט אונד דעסען בין צור איפאפפערונג געגענדיגט אונד דעבען פיר איהרע מאנפעסטאן איך זא אפט בע־וואהרעט האבע, ווערדען גייס נישט אונטער־לאסען, וואס דאס אינמאל בעגאנגענע שאנע ווערד דער פאלגערונג עגטגעגגעפיהרען אים שטאנ־דע איזט.

אונדעס איך זיא בוטטע, דיא הייר בייגעלעגע, טען 15 גולדען אלס געגענען בייטראג צור ערבוי־אונג דער טיסא עסלארער סינאגאגע אנזייגערמען, בייגעגעט מיט אבטונג איהר איהנען שטעטס וואהל־וואללענדער אונד זיא ערגעבענער

קארל אטוואש.

ווייר פינדען וואהרלך קייגע וואהרטע אים אונ־ערען הייסען, אייגענען האנד, אים אינזערע געפיה־לע אייסדרוקען, דיא ווייר אין דעם בייגע־בריפפע פיר דען וואהלבעטער אינזערעס פאל־לעס, פיר דען הערלען דעס לייבטעס עטפפענדען, דער דורך דיעע קאסטבארען צייכען אינזערע וואהע אייטע דער הייליגען פפליכט געגעבען האט, געוויסס, קארל אטוואש אירדע זיך גיכט, אינדעם ער פאראיסוטעצט, דאס אינזערע גלייבענסגענאס־סען עס באלד מאגלך מאכען ווערדען, דיא דער אדעע צור טוואט ווערדע, אונד ווענן נאך קייגע אנדערע אורזאכע פיר דיא ערבויאונג דער סינא־גאגע שפרעכען מאכטע, זא וואהרע דער אומשטאנד אללין, דאס קארל אטוואש עס ווייגשט, גייגער גענוג, דאס אינזערע גלייבענסגענאסען דען וואגע אין ווירקליכקייט פערוואנדעלן. דיא הייר פאלגענדע שטאטטליכע ווייהע דער שפענדער בע־ווייגט אבערזייגגע צור גייגע, דאס אינזער אייפרוט וואהרגען ווערדע־ראל געפונדען, אונד דאס ווייר באלד, וואנן דער לעבראפטען טהיילנאהמע דער־ווערלען, אייגע וואהרע סימפע בייזאמען דאבען ווערדען, דאס דער בייא אין אנגרייפ ווירד געגאנ־מען וואגען. הייטע דארף איך עס בערייטס אייגע־שטעהען, דאס איך גיר צאגראפפט אין דיא אייפפה־יונג דעס אנגעהעגטען פאגעס גענאגען בין, אין פיר־בטעטע, פאר דער טהיילנאהמסלאזיגקייט, אין פיר־בטעטע דאס מיך מיינע גלייבענסגענאסען, וויא אטוואש זיך אייסדרוקט, אים שטבע לאסען ווערדען גאטטאב! הייטע פיר־בטע איך נישט מעהר. דענן ווענן דער אנזאגע, וועלכער בעקאנגטליך אומער דער שייערבטע איזט, זא אומערדאשענד שאנע דעזולטאט אייפגייייען דאס, ווייר דיא פאר־טעטיגונג אונד דאס ענדע געוויס אין נאך ווייט שאנגעדעס זיין.

ווענן דיא ריאגען דעם טיסא עסלארער טעמ־פעלס דען פראצעס פערקינדיגן, זא מאגע

עטצט גור נאך איינעס. דיא אים אייפרופע אנגעבעגע סיממע פאן 2000 גולדען ווירד נאך דען בעשפרעכונגען, דיא איך הייריבער מיט פאכמאנ־נערען געפפלאגען האבע, צור ווידערבייאונג דעס טעמפעלס אונד דעס באדעס גיבט גע־גיגען, אומזאנסט גיכט, דא דער טעמפעל גיכט בלאס פיר איינע אירע, אלזא גיכט מיט אנגעבראכטען צינגלן, וויא דער פרהיהיע עס וואר, עבייעט ווערדען דארף דיא קאסטען ווערדען דעמנאך 2000 גולדען איבערשייגען. דעזע טהאט־זאכע וויגשטע איך מיינען גלייבענסגענאסען צור קענטניס צובייגגען, בעזאר איך דען עדלען שפענ־דערען אים גאמען דער גיטען זאכע איפרוכטיגען דאנק זאגע, אונד בעזאר איך פיר דיא הייעבענס־ווירדיגען אונד שטיפטעראפטען הונדערטגיגען, דיא מיר פאן פיעלען דייטען צייטונגען זונד, מיינען פער־זאלגען פערבינדליכסטען דאנק איפשפרעכע.

שפענדען צור ערבויאונג דער טיסא-עסלא-רער סינאגאגע.

צווייטער אויס ווייז.

קארל אטוואש	15.—
פרייא לוויא מארקוס, הייר	2.—
זאממלונג דעס לעאפאלד שטינער אונד סא־מעל לוסטיג, אין טארדאשקע	7,30
זאממלונג דעס מאריטין עגגלאנדער, אטשאר דיא איזר געמינדע אין סאנסליא, ווירד איז־ען פאר־שטעהער לעאפאלד פאללאק	5.—
זאממלונג דעס ווייטאר קאהן, אין אללאטשקא	10.—
אונד אומגעגעגע. זאממלונג דעס אלעקסאנדער אסטאלאש אין טשאקא	8,55
פרייא יואנאנא צאפנער, אין שארקאד	1,50
זאממלונג דעס יאבבנאטאסעסעאדס מ. ל. קאהן, אין גיראלסבריג (מארקוס)	4,50
זאממלונג דעס יאבבנעדס יאקאב קאהן אונד דעס בן ציון וינגער, אין אגאד	10.—
דאייר בעדיגער, אין מארגטטא	2.—
מארקוס לאנג, אין נ. טשאמבאקרעט	3,40
דיא איזר, געמינדע יוספאלאנא, ווירד איזר־ען פאר־שטעהער דעראמאן לעבאיטש	10.—
זאממלונג דעס אינגאטין קאהן, ב. הוניאר	8,20
זאממלונג דעס יאבבנאטסאסעסעאדס נאמ־אמאן בעריגער אין יאטין אלמאש	3,44
פרייפפ יוהנ, אין טארנוטין	1.—
זאממלונג דעס יאבבנעדס יאזעף גראסבערג, אין בעלינעש אונד אימגעבונג	39,80
יאזעף גראס, אין טשאקאל	2.—
זאממלונג דעס יאזעף שאכטער, אין שארקאד	10.—
אייף איינער געשאפפטסריזע זאממלונג דעס יאבבנעדס מאזעס סיפ־, אין סעגעדא	4,10
פרייא יולע בריל, הייר	2.—
עלעאזאר פיזעראמאן, בעלגראד (סערבען)	5.—
סימאן בלום, מאסרעגען	1.—
ראזאר דעפפאריטש, דעגעשק	2.—
אינגאטין עדרענטהיל, פארקאשד	1.—
יאקאב קלין, מארשאד	1.—
	169,49
הייעגי דיא בעריטס אינגעגעגע סיממע פאן	82,15
צוזאממען גולדען	251,64

דען ארטיקעלן אנגאללערם צו בריינגען, דער זינגע שלדערונגען ווא פאללם איינלישעם:

I.

איך מוס געשטעהען, דאס עס איינע זעהר הייקלע זאכע איזט. וועלכע איך יעצטם בעגינגע. איך ווילל נאמליך יוליאוס ווערהאוזאי דעם נאהמען זיבליקוס אין זאלכער גע-שטאלט פארשטעללען, אין וועלכער א ר ט איהן קענגען לערנען אונד יאהרע הינדורך צו בעאבאכטען געלעגע-הייט האטטע.

זיטט דעם 15-טען מארץ 1878, אלס איך אונד ער מיט בעלא קאמאטארי צום ערסטענמאל נאך קראצאו זייט-טען, האט עס וועניג וויכטיגע מאמענטע אין אינזערעם לע-בען געגעבען, אין וועלכען וויר ניכט זיטט אין זייטט גע-שטאנדען וואהרען, יאה קאפפעטען שולטער אן שולטער אים קאמפפע דער פרינציפיען, אבער — איך געשטעהע גע — יאה-אינזער מאן איין הערפטיגער, אינזערע שפראכע איינע בר-מאלם, דאך אינסטער וואר דעיטע שפראכע מאן דער וואהרע דער איכפרייינונג דורכגלוהט. איך, אלס דער יינגערע שפרייטער אים קאמפפע, אקצעפטירטע זון פעלען אללען דיא אנזיכטען דעם אלטען קאפפעטס.

אלס זייטע פריינדע אונד דיא אייהם נאטוראנגעטען לייטע איהן פערלערנען, בלייבט איך בייטם לעטצטען מאן מעגטע אן זייטער זייטע מיט צוויא אנדערען מאן יעגען לייטען, וועלכע עטוואס אייטי אנשטאנדיגיטם הערטטע.

איך גינג מיט איהם (פריילך נאכם מעהר אלס מיט-אבייטע) אונד דאנן, אלס איך זאה, דאס עי זיך מיט פערוואיפעלטן מענטען אומגאב, דענן איך דאכטע, דאס מאן איהן נאך איטי דען וויט דער אנשטאנדיגיטם צוריק-לייטען קאנגע.

דאס אנגאריטשע שפרינגען, וועלכעם מאנ: „יעגען מאן דען קאפפ איינעם הונדעם אויף דען מיט צוגעהט, ווייד ער אידן דאך יעטצטע פריקטיגיטען בעגאהרטיגי-טע זיך אויך ביא איהם.

ניכמאנד קאנן מיך דעסען בעשולדיגען, דאס צאגן, דאכע אדער דאס מיינע ראטהגעבער זייטי. גיען, איהם צו צוגען, דאכע איך קיינען גיהנט: איך בעזוגערע איהן פעלגטיר, אונד עבען דעפאלב איהם עס מיינע אבריגע. מאן יולי אוס ווערהאזאי אבער זא צו שפרעכען, אלס אב ער בעריטס מאנם וואהרע. אונד ער דאך פיר דיא אונגאריטשע גענעהליטשאפט אייגן לעבענדיגי טאר. ווער לעבע אונד זיך אם העללען מאגט גיכט אויף דיא שטארקע יוגאנד, ווער זיך בעכיגט, דאס איהם שטאנדגיגען אן דיא אייגען שיטיקע: „בשטאנד-באקעלי!“ דער איהם אלס מ ע ר א ל יטש מ אר ד ט צו בעראכטען, ווער ווייסבאנאבגעראדעטער איהם, אונד דיטם פעללען מאגטע, זיך ניכט נעגרייטם. הייגען פום אין דאס מאראלישע צו יעטצטען, אין אללער שטאנד איהם מאללטיש בעראכטע.

יולי אוס ווערהאזאי איז דיטם אין אייגע נור מיט דער הייסער צו פערגלייכען, יעללער דער בייך איינגעשלוטשטע אונד דיא הייס אבגעגאנגען לאוריל

אונד זיך טראגטדעם נאך אינסטער בעזיעהונג. אין איהם איהם דער לעטצטע פונקטען דעם אנשטאנדיגיטם בעריטס ערלאשען, מען האט איהם זאגאר דיא יולבסטבעטיגונג גע-נאמטען אונד דאך לעבט ער נאך אינסטער סאגם אונד שפעללט זאגאר אייגע אללע. אונד עבען דעסהאלב, יוליל יוליאוס ווערהאזאי נאך אינסטער זיך בעגיגנע, אונד אייגע אללע שפעللט. נעבם עס פיעللייכט נאך יעמאנדען, דער צו זייגען נעשיקען צאללט.

אללע „געשיכטע“ דיעזען אינטערעסיגט זיין, דאס יולי. אוס ווערהאזאי מיט זייגען הארלוגען אונד זייגעם פע-האלטען ווייטאנדעם נאהמען שטעהען בעריטס דאס. אלס עבען מיט, דער איך נעך דען אייגלקען דעם אייגבלוטקעס צו פאללען פפللגע אונד פעסט אן זייגער אויסהארטע, זא לאנגע ער אייגע דעם יוגע דער אנשטאנדיגיטם זאגאר דערטטע. אבער יעגע פאגאטשע שיאיטטער מאגען אייגד בערעקען, האט עס נאך עטוואס לעהאבטטיגיטם נעבען. אלס דיא פריינדשאפט אונד דעם איהם: דער נאראטער אונד דיא יוגיגע הארד.

אונד יוגען איך פיעللייכט אין אייגעللגען פאللען מיט אللען אונבעבטטللטגע שטעגונג דיא טהאטען אייגעם אייגטטיגען נוטען פיינדעם בעגאהטטللט, זא מאגען זיא אייך בערעגגען. האט זיך נעגאהט אין זערגליאוגי זא זאגר נעגטיגטם האט, דיא אין, וויל איך זאגרע הינדורך אין דיטגער זייטע שטאהט אונד עי מיך דיא אלרעדיאנגטטען מיט זיא נאהרען צו האللען פערגאגטטען.

יעדער צאהן נאך דאס פיעדע מיטגע פערגע, וואהر-דענד איך דיעטע צוللען שרייבען.

נאטטם יעדטم מיטגע עטוואס: הארטע, הארטם לעגגען מיר פעיגע. איך שרייבע דיא יאהرديטم.

(פאהרטטעטטע פאהגע.)

פ ר ע נ מ ר א ט ש ב ע ר י כ ט.

פרעמדע פרייז.

נעטטרייד-נעטטרייד: יוליטטע יוליד געבטטען יעגען צו פאהלטטע פרייז. דער פרייז דער שוואה. 8.00 פרעמד-עגטטטע יוגרדען פערקויפט.

ווייצען בוכרעס. 300 מטטר. 70 קילא 10.05 גיל גולדען 100 מעטטר-עגטטטער 76 פרוטקאנטס 9.90 גולדען, 800 מעטטר-עגטטטער 77 פרוטקאנטס 9.91 גולדען. — פעטטטע בבאנאט 100 מעטטר-עגטטטער 174 ק 9.90 גול. 300 מעטטר-עגטטטער 75 קילא 9.85 גולדען. — שווארצ-ווייצען 400 מעטטר-עגטטטער 75 קילא 9.75 גולדען. — אבגרייטטע 500 מעטטר-עגטטטער 80.5 קילא 10. גולדען. באנאטער 500 מעטטר-עגטטטער 57 קילא 9.85 גולדען. — עגטטאער 300 מעטטר-עגטטטער 75 קילא 9.15 גול. אללעס מיט 2 נאכאטס)

הארגע 8.30—8.15 גולדען.

רעגען מיט אינלאנד-בעגטטטער 75 פ. צו 13—13½ גולדען.

מ ע נ כ ע ר ש ל א נ ט ב ע ר ש - מ א ר ק ט

בייא דער אם 10-טען ד מ. דער אין פעגטט אבגעהאלטענ. גען דען מאנאטאגאנדען מיט 1791 שטיק גאנאס. אונד 432 קלייגע-פיגע צו מאגטען גענאגטט. הויפטאן ראגדען מער-קיטטם: 60 שטיק ש מ ע ר ע, פער שטיק מאן 100 בזו 210 גולדען — 313 אכטען דאס מאאר מאן 210—340 גול. 516 קיגע, דאס מאאר מאן 100—150 גולד: 222 גיר ה קונטע דאס שטיק מאן 85—100 גולד: 200 שטיק בוכטע, דאס מאאר צו 170—175 גולדי 52 שטיק 52 שטיק הערטע, דאס שטיק מאן 7—29 גולד: 1987 שטיק שטאק דאס מאאר מאן — בזו — גולדען, פרייז פער 100 קילא: אכטען-פרייז 55—50 גולדען. קוה-פרייז 52 — 55, גולד. קאלב-פרייז 40—42 גולד. אונד בלעטטער פרייז 19—20 גולד.

פעראנטוואָרטלעכער רעדאקטער: מאקס מאבאלטשי.

פרענומעראציאָן אויף לאדונג.

ווייר ערוכען אינזערע געעהרטען פרענומעראנטען, דיעזען פרענומעראציאָנס-בלעטטען אם 15-טען יולי 1884 צו עגדע נעהמען (וואס נ א נ ץ ד י י מ ל י ך איין איהרע „אדרעסס-אנגעבען אזזען, איהרע פ ר ע נ ו מ ע ר א-ציאָן צו ערגייזען, דאמיט דיא פערזענדונג דער בלאטטער קיינע שטאהונג עליידע.

ווייר ערבעטען אינזערע געעהרטען פרענומעראנ-טען אונד פריינדע זיך מיט אהרען ווערטטען נור דיי דענגען אן א נזערע רעדאקציאָן צו ווענדען אונד דיא אדרעסס אומגעד דירעקט דיא פאללם אנגעגעבען:

יידישע פעסטער צייטונג

וואצנער בולעוואר נומער 29.

Jüdische Pester Zeitung

Waitzner-Boulevard Nr. 29, Budapest

נ י ש ט ע פ ט ש ב ע ר י כ ט.

פעסטער פרייז.

נעטטרייד-נעטטרייד: יוליטטע יוליד געבטטען יעגען צו מאהלטטע פרייז. דער פרייז דער שוואה. 8.00 פרעמד-עגטטטע יוגרדען פערקויפט.

ווייצען בוכרעס. 300 מטטר. 70 קילא 10.05 גיל גולדי 100 מעטטר-עגטטטע 76 פרוטקאנטס 9.90 גולדען, 800 מעטטר-עגטטטע 77 פרוטקאנטס 9.91 גולדען. — פעטטטע בבאנאט 100 מעטטר-עגטטטע 174 ק 9.90 גול. 300 מעטטר-עגטטטע 75 קילא 9.85 גולדען. — שווארצ-ווייצען 400 מעטטר-עגטטטע 75 קילא 9.75 גולדען. — אבגרייטטע 500 מעטטר-עגטטטע 80.5 קילא 10. גולדען. באנאטער 500 מעטטר-עגטטטע 57 קילא 9.85 גולדען. — עגטטאער 300 מעטטר-עגטטטע 75 קילא 9.15 גול. אללעס מיט 2 באנאטס)

הארגע 8.30—8.15 גולדען.

רעגען מיט אינלאנד-בעגטטטער 75 פ. צו 13—13½ גולדען.

מ ע נ כ ע ר ש ל א נ ט ב ע ר ש - מ א ר ק ט

בייא דער אם 10-טען ד מ. דער אין פעגטט אבגעהאלטענ. גען דען מאנאטאגאנדען מיט 1791 שטיק גאנאס. אונד 432 קלייגע-פיגע צו מאגטען גענאגטט. הויפטאן ראגדען מער-קיטטם: 60 שטיק ש מ ע ר ע, פער שטיק מאן 100 בזו 210 גולדען — 313 אכטען דאס מאאר מאן 210—340 גול. 516 קיגע, דאס מאאר מאן 100—150 גולד: 222 גיר ה קונטע דאס שטיק מאן 85—100 גולד: 200 שטיק בוכטע, דאס מאאר צו 170—175 גולדי 52 שטיק 52 שטיק הערטע, דאס שטיק מאן 7—29 גולד: 1987 שטיק שטאק דאס מאאר מאן — בזו — גולדען, פרייז פער 100 קילא: אכטען-פרייז 55—50 גולדען. קוה-פרייז 52 — 55, גולד. קאלב-פרייז 40—42 גולד. אונד בלעטטער פרייז 19—20 גולד.

פעראנטוואָרטלעכער רעדאקטער: מאקס מאבאלטשי.

ב ו ד ל א- אונד מעהל-פרייז-נאטירונגען.

| ווייצען נאך אינלענדישער | | |

ווי״א ווילל דיא אונגאַרישע רעגיערונג דיא שלאגנע דעם אנטיסעמיטיסמוס אינשאַרלוך מאַכען, ווען זיא איהר דען גיפּטצאַהן ניכט הערויס״יסט? — דיא פּרעסע פּרעסטע איזט צום פּלוכע דיעזעס לאַנדעס געוואָרדען, דען געוויסעגלאָזע שפּיטצבובען האַבען זיך איהרער בעמאַכטיגט אונד שטעקקען אונגאַרן מיט דערזעלבען פּאַקעל אין בראַנד, וועלכע עלייכטען אונד אויפקלאַרען זאַלליטע.

* (דער אָקעדבוי״א אין פּאַלאַסטינא.) נור דער וועסטליכע טהייל פּאַן פּאַלאַסטינא איזט אין עס, דער זיך צום אָקעדבאוי״א גוט איינגעשאַלט דיא יידישען בעוואָהנער דעזעס טהיילעס זיך צוסייסט מיט פּעלדאַרבייט בעשאַפטיגען, דיע דער טהייל דעס הייליגען לאַנדעס איזט אים אָפטען פּאַס גערירע יראה, אים נאַדען פּאַס מאַרמעל-גערירע (הר הכרמל). אים וועסטען פּאַס מיטעל-לאַנדישען מעערע אונד אים זידען פּאַן דער וויסטע שבע בערגענגעס, אונד איזט אינגעפאַהר 40 מייליען לאַנג אונד דרייא מייליען ברייט. דא בעפינדען זיך אייך דיא טעפּעכעניען שרען אונד שפּלה. פּאַס גע-ביעג שטראַפטען: דער זאַנגאַנטע בלייע פּלוס (נהר שרקה), דער באַך אבזור, דער פּלוס אבוא זאַבי״א, דער באַך מי הירקון (הושע י״ט, מ״ו) דער באַך שרק (שם ט״ו, ד׳) דעם מערע צו. אים וויינטער אונד אים פּ״יה״אדע זיך דיעזע פּלוסע אונד באַכע ווערד וואַסערייר אונד טראַנקען דיא ערדע, אים זאַמטער פּערטראַנקען וא. מיט איסראַהמע דעם באַכעס מי הירקון, דעסען איפער דעסראַלב אַמטער גרין אונד פּרוכטבאַר זינד, ווערדאַלב דיע, דער שטראַך אייך זאַיראַהל פּאַן ווידען אלם פּאַן אַלא בערן שטאַרק בעוואַהנט איזט. אין פּאַלאַסטינא זינד ניכט דיא מאַנאַטע תמוז אונד אב דיא הייסעסטען, וויא עס אין אייראָפּא דער פּאַלל איזט, ואַנדערן דאַס מאַנאַטה אלול, וויא אַלליע פּפּלאַנצען פּאַן דער זאַנגע פּערבראַנגט אונד דיא פּלוסע אונד באַכע אינגעטראַנקענע זינד. עגדע אלול בעגינגט דער פּרוכטבערקייט (ירח) אין קלייגען טראָפּען צור ערדע צו פּאַללען אונד אין וועגיגען טאַגען האַט זיך דער אבלוק דעס באַרגעס וויא דורך אינען צווייבער פּערערדע אונד אין דאַנקעלפּלוסע הערצען בעגעבען אונד אויפּס נייע דעס וועגענבריינגענדען פּרוכטבערגען עגטגעגענזעהען.

* (טיסאָעסלאַר אין ווענסט פּרוסען.) דיא שאַנדלינען פּעדאַכטיגונגען, אלס האַטטען דיא יידען דען סקלאַווען גאַנבען צו בילא צו הייטעללען צוועקקען ערמאָרדעט, וואָרי בער ווי״ר ווידערצייט, אונטער אַנדערעם טעגל דאַלט איספּרוכלוך מיטטהיילטען, לאַסען דיא אַנטסעמטען אין וועסטפּרוסען, טראַטצדעם זיך דיא אונשולד דער יידען אויפּס קלאַרסטע הערוויסעטעל טע, נאָך אימער ניכט צור רוהע קאָמען, זא ווירד דעסבעצגלוך דער „יידישען פּרעסע״ אונטער אַנ-דערם אַלגעגדעם געשריעבען: נאַכדעם דער פּלוס שער בערגעגען אין סקלאַווען, אלס דער מאָרדער דעס קנאַבען צובילא, פּערהאַפטעט וואָר, וואָרדע אויפגאַבען, דער 5 מאַנאַטע אונשולדיג אים געפאַנ-גענען בעגריבען. אים מאַנאַטע בסלוי איזט דער הערבסטאַבייא בעגעדעט אונד דאַנן בעגינגט דער אַמטע־אַבייא. אנפאַנגס שבט ווערדען דיא קאַטהאָפּפּען געפּפּלאַנצט, אנפאַנגס אדר, דער זא-גענאַנטע דורדאה, נאָך עטוואַס שפּאַטער, פּאַר איינטרייט דעס שפּאַטערגענס (מלקוש) ווירד מאַהן אנגעבויט. דיא פּרוכט ווירד געוואַהנלוך, וואַהרענד דיא קאַמעלע דען פּפּלוס צוגעהען, דורך אייגע אבען בייטשט אונד נאָך אונטען שפּיטצוליפּפענדע אן דען פּפּלוס בעפּעסטיגט ראַהדע אין דיא פּרוכט געשטעגט. מעלאָנען ווערדען אויך אייגעס געמיינ-שאַפטליכען אקקער געבויט. וויל דיזעזעלבען, זא אַלד זיא צו זייפען בעגיגנען, פּאַר שאַקאַלען, דיא ווערד גערינג דאַרנאָך זינד, בייא נאַכט איממער בעוואַכט ווערדען מוסען. בין צום איינטרייט דעס מאַנאַטעס אייר איזט דער זאַממער־פּרוכטבאַבייא בעגעדעט, אונד דער הערבסטאַבייא דיא. דיא געסטע ווירד געוואַהנלוך מיט אייגעס מעסער גע-שנטען, וואַהרענד דיא באַהנען אבגעריסען ווער-דען, אנפאַנגס בין בעגיגנט דיא וויינגערנטע אונד אנפאַנגס תמוז ווערדען דיא מעלאָנען איינגעריפּפּט, דאַנן קאָממט דער מאַהן אונד דער דורדאה. אללעס ווירד מיט קאַמעלע אדער עזעל אין אייגע טעגגע (שיער) געבראַכט, וועלכע געמיינשאַפטלוך דעס גאַנצען דאַרפּ געדאַרט. בין עגדע דעס מאַנאַטה אב זינד אללע פּרוכטען אייגעפּהרט, דאַנן קאָממט דיא צייט דער דרעשענס. וואָס דורך טרעשען מיט רינדערן אדער מיט אייגער וואַלצע געשעהט. דיא איסגעראַשענע פּרוכט ווירד, נאַכדעם דאַס „צעהנט״ אין דעם שטייגבעמאַסטען אבגעגעבען וואָרדע, אין אייגע איגעראַרישע פּאַרראַהסקאַמער „מאַג-מאַטיר״ גענאַנגט (תעבראאש: „מטמון״) געבראַכט. דער יידישע לאַנדמאַנן קאַנן נון דאַס חג האַסיף מיט פּרייינגס אונד דאַנקעפּלטעס הערצען בעגעהען אונד אייפּס נייע דעס וועגענבריינגענדען פּרוכטגענגזעהען.

* (טיסאָעסלאַר אין ווענסט פּרוסען.) דיא שאַנדלינען פּעדאַכטיגונגען, אלס האַטטען דיא יידען דען סקלאַווען גאַנבען צו בילא צו הייטעללען צוועקקען ערמאָרדעט, וואָרי בער ווי״ר ווידערצייט, אונטער אַנדערעם טעגל דאַלט איספּרוכלוך מיטטהיילטען, לאַסען דיא אַנ-טסעמטען אין וועסטפּרוסען, טראַטצדעם זיך דיא אונשולד דער יידען אויפּס קלאַרסטע הערוויסעטעל טע, נאָך אימער ניכט צור רוהע קאָמען, זא ווירד דעסבעצגלוך דער „יידישען פּרעסע״ אונטער אַנ-דערם אַלגעגדעם געשריעבען: נאַכדעם דער פּלוס אַלגעגדעם געשריעבען: נאַכדעם דער פּלוס שער בערגעגען אין סקלאַווען, אלס דער מאָרדער דעס קנאַבען צובילא, פּערהאַפטעט וואָר, וואָרדע אויפגאַבען, דער 5 מאַנאַטע אונשולדיג אים געפאַנ-

ניסעס שמאַכטעטע, אויף פּרייען פּוס געוועטצט אונד דיא אונטערזוכונג גענען דענזעלבען איינגעשטעלט. דערזעלבע וואַנטע, וויא בעקאַנגט, טראַטצדעם לאַנגע ניכט נאָך יעגען אָרטען צו קאָממען, וויא מאַן אידען קענגט, אום דיא אנטיסעמיטען ניכט צו רייטצען. אם 4. יולי קאַם ער יעדאָך צום ערסטען, מאָלע נאָך וויינער עגגלאַסעגנג, נאָך שטאַרגאַרדט, דא וואַרדע ער פּלאַטצלוך פּאַן פּיער אַרבייטער אויבערפּאַללען, וועלכע מיט דעם רופּע: מאָרדער! פּערפּלוכטער יודע! אוהם מערהערע מעסער-שטרכע אין דען קאָפּף פּערזעטצטען. דער אינגלוק-ליכע לייגט נון שווער קראַנק דאַרניעדער, זא דאַס פּר זין איפּקאָממען וועגע האַפּפּנונג פּאַרהאַנדען איזט. וואַהרליך! דיא שפּראַכע פּינדעט קיין וואָר-טע, אים דאַס שיסליכע אונד עגטוועטצליכע זאַל-בער ראַהיט צו בעצייכנען. ניכט גענוג דאַס אָוועפּ זאַהן 5 מאַנאַטע אונשולדיג אים געפאַנגענעסע שמאַכטען מוסטע, נון מוס ער אויך דאַס נאָך טראַגען! —

* (דעראַנגטיסעמיטישע שקאַנדאַלאַרגער) האַט עגדלוך אויפּ-געראַרט. דיא אַרזאַכע וואַר אייגע זיט יעהער בע-שטעגדע געריכטסהוס צווישען דען איינגעוואַנ-דערטען אויפאַפאַרען אונד דען הייסישען אייגע-באַרגען יודען. דיא ערסטע שלאַגערייא גאַב עס בייא אייגעס פּאַמעגאַדע־קאַנגערט אויף דעס פּלאַטצע בייעסאַן, אייגיגע יונגע בורשען האַט-טען זיך דאַמיט אינטערהאַלטען, דיא אנזוועזענדען יודען צו פּערשפּאַטטען, וואָרויף אייגער דער לעטצ-טערען זיך הערייסען ליעס, צו זאַגען: „דיא פּראַנ-צאָזען זינד פּיגלינגע! מאַן האַט זיך דאַפּאַן אים יאָהרע 1870 איבערצייגט.“ דעס בראַכטע צאָרנעס פּלאַמען צום איסבראַכע; עס שטרעטען עטוואַ 400 יונגע בורשען מיט דעם רופּע: „טאָד דען יודען!“ נעגען דיא אַפּפּעל, אונד שרעקליכע מעגען פּאַלי-טען. אם זאַנגאַנ מישטע זיך דער פּרעמדע פּאַבעל אין דען שטרייט, שפּאַנער, מאַלטעער, אישאַלע-נער אַ. ז. וו., אונד נון בעגאַנן דיא פּלונדערונג דער מאַנאַטינע אין דען שטראַסען באַא עלי אגעד, באַב־אצאַאַם, פּלאַצע דע שאַטרע, וועלכע בין דעגסטאַ, וויאַדרעטע, מאַן דעמאַלדרעטע דיא יודישען געשאַפטלאַדען אונד שטרעטע דאַס טהעאַטער. אין געוויסער טביאַנא, דער געפּלונדערט וואָרדען וואָר, אייליע אין דען געמינדעראַטע, וואָרף דעס בורגערמייסטער דיא שלייסעל דיינעס לאַדענס פּאַר דיא פּסע אונד רופּ: „מאַן בעריכט, מאַן בע-שטעלט אונס, וואָרע אַלליען וויר דיא שטייער צאַהלען קאַנגען? וויר גענעסען קיינען שטיגר; דא נעהמט אייך מיינע געשאַפטסלייסעל!“

סאַנאַטאַי, דאַס דיא אַלליען בערוגען בינס, דיא ענגעל נאָטעס, צו דיינעם וויללען צו בייגען?“

„מיין פּייגד,“ פּערזעטצטע דער אנדערע, דיינען אי-פּער ווירד נאָטס בעלאָהנען, זא וויא דען מיינען. גלייכע מיר, מעטאַטאַן, דער הייליגסטע אונד צוויאַלטיגסטע ענגעל נאָטעס, דער קאָנג דער ענגעל, דער נאָטס פּיגס דעס אנגעזיכטס(״, אין דעסען האַנדע אללע וויינהייט דער וועלט גערערגעלעגט וואָרדען, וועגס גנאַדע אויף אונס הע-ראַב אונד האַט אונס צו נאָטען דיינגען גווייהדיגט. וויא ער דער אנגאַנג דער וויינהייט נאָטעס איזט, זא האַט ער מיך אין דיינגען בעאַגדערן שטיין גנאָטעס, אונד ווירד מיט דיר דאַסזעלבע שטיין, ווען דיא מיט מיר פּאַסטעס אונד בעשעס. דרייא ענגעל זינד עס, דיא דיא נעבעטע דער פּראָפּ-מען אונד גליינגען עמפּפּאַנגען אונד וויא פּרייטע צווייגע אונד בלומען, פּאַר נאָטעס טראָען מאַגען. דאַרט וויי-דען וויא קראָנען דאַרייס אונד עטצאַנען וויא דעס עווייגען פּאַ-טער אויף דאַס הייסט. דיעזע ענגעל זינד מעטאַטאַן, אנטאַריעל אונד סאַנדאַלפּאָן. וויא זינד דיא פּרייסען דעס נעבעטס (״, ווען אבער אויך בעטע, פּלאַטטען דיא קראָ-צען, דיא אייס מיינעס הערצען אייסבלוהען, וויא נאַרקאָטישע קאָקטעבלוטהען. בייגענגעד אָאַה, אונד וויא דאַס פּראַכטיגע לייב אונד דיא ווייכען בלאַטטעד דעס יאָקאָבסטאַבעס אונד דער דופּטגרד שווייד דער יאַיע פּאַן יעיכא (״״ אונד

*) שר הפנים.

**) אהליגע בעגריפּפּפּ זינד אויך דעס הייליגען קא-באַליסטען ניכט פּרעמד.

***) פּפּלאַנצען דעס אייגענטעס.

דיעזע מיינע קראַנצע ווינדעט מעטאַטאַן, אונד דער הערר דער הערליכקייט וועטצט זיך וויא זעלבער אויף דען קאָפּף, וויא דיא הערליכער בלומען אונד וואָלגעטעער דופּטען אלס אללע אנדערע קראַנצע (״.

„זא בינט דוא ווידער אלס אנדערע, אונד דיין גע-בעט גילט מעהר אלס דאַס מיינע? לייגגע עס אַלא ניכט לאַנגער, דוא בעגעגעטעסט דיא נייטטער, דיא אנגעל גע-האָרכען דיר אונד ערשיינען אויף דיינען רוף, דיר צו דיע-נען. מיינע שווייסטער האַט עס מיר שאָן לאַנגע גוואַנט, דאַס עס זא איזט, איך אבער וואַר אין אנגלייכליגער. נון אבער לאַס איך דיך ניכט! ווייטע מיך אין אין דיא מיע-סען נעהיימניססע דעס לעבענס, דענען דוא גענעטעסט, לאַס מיך איינען בליק טהון אין דאַס וואַנדער דיינער מאַכט; איך וועלל דיר דאַפּר ערגעבען זיין אונד דיינען מיין לעבענלאַנג. נור שטיללע דען גליהענדען דורסט מיינער זעעלע.

„באַרוך, דוא בינט מיין פּייגד, דיא איינציגע זעעלע, דיא מיך גאַנץ צו פּערשטעהען פּאַהיג איזט.“ ווייזעדיגט סאַנאַטאַי ווייד; „פּאַר דיר האַב איך קיין געהיימניס. וויא, דער מענט איזט נור שיינבאַר הערר דיינעס לעבענס אונד וויסענס. אין וואַהרהייט בערעכטיגט יעדע דיינער

שווגדען אין מאַכטיגער נייסס, אונד איהם זעלבסט צוגע-נעגען איזט אין עגגעל, דער איהן שרייט פּאַר שרייט דורכס לעבען בעגלייטעט.“) יעדעס וואָרט, וועלכעס דער הערר אינזער נאָטס איינגעהען לאַסט פּאַס טהראָגט דיינעס גלאַנצעס, ווירד צו אייגעס עגגעל, אונד ווער פּאַר איהם וואַנדעלט אין דער דיינגהייט דעס געבעטס, דעסגלייכען דיעזע דע קראַנצע לאָקען דעס פּאַטער נאָטס העללע וואָרט אב, דאַס ווערדען דיא נוטען עגגעל, ווער אים וועלבלוטס אונד טהאָרהייט דאַרגעטיטעלט, איבער דעסגלייכען לעבען פּלוס-טעגס דער אללמאַכטיגע דונקלע וואָרט הין, דאַס ווערדען דיא באַהען עגגעל. דעס נוטען אבער אַפּפּגעט נאָטס אייגע שטראַסגע דער וויינהייט, אייגע פּפּאָרטע נאָך דער אנדע-רען. דאָך דאַס איזט געוויס, דאַס אייגער בעוופּטען איזט פּאַר דעס אנדערען, ווייטער צו דיינגען אין דער ערקענט-נים נאָטעס. דער עגגעל דעס לעבענס שאַמטס בייא דעס אייגען אויס דער נידערען וועלט, דער עולם האַשאַי(״, וועלכער דיא נאָבען שטאַפּפּע אנגעראָרען, אונד פּער-האַמטס אויס דער, גלייך דעס טהערען, אויף דער עדדע צו קריעכען, אהנונג אייגעס האַהערן לוכטס.“

*) בייא דען יודען דעס אייגענס, דיא זיך מעהר מיט דער קאַבאַלא אלס מיט דעס תלמוד בעשאַפטיגען, איזט דיעזע אויפפאַפּפּונג נאָך הייטע נאָנז אונד נעבען.

**) דיא לעזער ווערדען זיך דיעזער בעגריפּפּפּע גע-ווייס נאָך ערגענגען, וועלכע אין אייגעס פּרוהערען קאַ-פּיטעל „אין פּאַרטאַנ אויס דער קאַבאַלא“ בעשפּראָכען וואָרען. —

(פּאַרטעטצונג פּאָלגט.)

דיא כאָלערא.

דער אויף דעם געבעטע דער כאָלערא עפּידעמיע אלס אייטאַרישאַט בעקאַנטע פּראָפעסאָר דר. אש אין ווען גיבט איבער דיא געגענוואַרטיגע כאָלערא אין פיעל גיסטיגערעם אירטהייל אבו אלס זיינע איבערגען געלערטען קאָללעגען:

„נאך איהרעם ביזהערגען פערהאַלטען, זאגט פּראָפעסאָר דראשע, צייגט דיא כאָלערא וועניג נייגונג, אן דיעזעם איהרע איגע עפּידעמישע־וואַרזיגונג אנצוטרעטען. שאן אים אפיל דיעזעם יאהרעם זיך, וויא נאכדאָגלך בעקאַנגט וואָרדע, אן טולאן איגגעלעג כאָלערא־אפאַללע פאַרגעקאָמען, אונד טראטץ איהרעם מערדמאַגאַטליכען בעשטאנדעם האט זיא זיך פאן דאָרט אים קיים אין פאאר קילאָמעטער לאנגראַיגיאַרטעם פערבריטעט. זיא האט זיך טראטץ דער מאסגראַפּאַטען פליכטלינגע גיגגענדע אן עגטפערנטען קיסטענפּונקטען געצייגט. אלס אים יולי 1865 דיא כאָלערא פאן אלעקאַנדריען נאך קאָנסטאַנטינאָפּעל פערשלעפּט וואָרדען וואר, פערבריטעטע זיא זיך גיכט בראַם איגגעדהאַלב 8 טאגען נאך דען פערשעדענען קיסטענפּונקטען, אונדערן טראַט וואָרט איהר דיזען פּונקטען עפּידעמיע איהר. דא דיא הייטיגע עפּידעמיע אן פּראָנכרייך אים פערהאַלטניס גיר אינבעדייטענדע פאַרשטייטע איפּייזיגע, זא איזט אנגענעמען, דאס זאגאר פּראָנכרייך זולבסט אן דיעזעם יאהרע פאן דער עפּידעמיע גור שוואך הייטגעוכט ווערדען ווירד. אן דאס איגגעהע פּראָנכרייכס זיך דעם 23. יולי שוויגגעדע איגר טייזעדע פאן פּלייטגלינגען איגס טולאן איגר מאַרזעלל גקאָמעמען, עבענזא נאך אוטאַלען, אַ, עס זיגד אן איגגעלגען פּונקטען פּראָנכרייכס זאלכע פליכטלינגע אן דער אוגאַטשען כאָלערא גשטאַרבען, אונד דענגאך האט זיך איך אן דיעזען פּונקטען דיא כאָלערא גיכט ווייטער פערבריטעט. ווענן איך דיא כאָלערא אלס כראָנכרייט איהרע פּרוטע באזאַרגגרייט בעזאַהרט האט, אלס עפּידעמיע צייגט זיא עדענפאַללס בייא איהרעם עטטיגען אייפטעטען איגען מיטערען קראַנקהייט.

וואס גון דיא נאכבאַרן פּראָנכרייכס, אינסבעזאָנדערע דייטשלאַנד בעטרעפּפּס, זא איזט פּראָפעסאָר דראשע אנדערער מיינונג אלס פּראָפעסאָר קאָך. פּראָפעסאָר דראשע ערקלאַרט נאמליך, דאס איגע ווייטליכע גפאַהר פיר דייטשלאַנד ערסט דאגן איגגעטעטען ווערדע, ווענן דיא עפּידעמיע אן פּראָנכרייך איגע גראָסע פערבריטונג גגפונדען האבען וערדע. דיא מאָגליכקייט, דאס דיא כאָלערא פאַרטער שאן דורך איגגעלגע פערזאָגען נאך דייטשלאַנד איגגעטלעפּפּט ווערדע, איזט צוואר גיכט איגגעלאָסען, דאך זולבסט איגע זאלכע מאָגליכקייט מיס נאך גיכט דיא עפּידעמישע איגטרעטונג דער קראַנקהייט צור פאָלגע האבען.

דיא עפּידעמיע איזט בין הייטיגט איך איגיגע שטאַדטען אונד דאַרפער אן זודפּראַנכרייך בעשראַנקט גבליבען. וא זיא עדאך ווייטלט, האט זיא אן דען לעטטגען טאגען איגגען עטשרעקקענד פערהערגעגדען כראַנקטער אנגגאַממען. אן טולאן זיגד גגסטערן 30 כאָלערא־אַנקע גגשטאַרבען, אונד אן מאַרסעלל האבען דיא כאָלערא שטערבפאַללע דיא פּרכטבאַר הערע צייפּפּאַן 65 ערריכט. דורך דיא כאָלערא זיגד הינדערטטייזענדע בראַדלאַן גגייאַרדען, פערקעהד אונד האנדעל שטאַקט, פאַבריקען זיגד גגשפּערדט אונד שאן גגסטערן וואָרדע בייא איגער אַרבייטערפאַמיליע וואָרדע אונד אלדער אַרצט לעסען זיא זיך אוך נאַציאָנאַל פעסט. דאס זיא אם 14־טען יולי פּיערן, גיכט גערטען. עס איזט זעהר צו פּרכטען, דאס דער אנדראַנג פאן הינדערטטייזענדען פאן מענשען, דען אוסבריך דער כאָלערא פּר פאַרין בעדייטען כאָנען.

אן דאס אינגאַרישע מינסטעריאַם זיגד אוס פערשיעדענען גגענגדען דעם לאַנדעס בעריכטט אבער פערגיגגעלטע כאָלערא־אפאַללע איגגעלאָפען, עס שטעללטע זיך עדאך איבעראַלל הערוס, דאס עס איגפאַכע כאָלערגפאַללע וואָרען, וויא זיא עדען אמטער פאַרזיכאַמטען פּפּלעגען.

פערשיעדענע נייאגריטען.

* (וויאָ קרערגיסטליכע.) דיא פּרעסאַמלונג דער עוואַנגעלישען גיסטליכען דעם וועסטמער דיסטריקטס האט אוך פערדאַממגערדעם אורטהייל אבער עגע עוואַנגעלישען גיסטליכען אוסגעשפּאַכען, וועלכע דעם אנטעמטוטסמס צו גיגען. דער איגע דירעקטע פערשאַטטונג דער הייליגסטען אמטגגען דער דעלגאַן איזט.

* (איס דעם „פּגגגעטלעגשען.) מיט וועלכען פערוואַפּפּגען מוסטען וועדהאוס בעטאַרגגעלאַטט טאג פּר טאג גגגען דיא יודען העטצט, מאגען פאַלגגדע קלייגע אסיגגען דעזעער צייטונג בעוויזען. דער אַרטיקעלשרייבער, פאַן דען גערגאַגען דער יודען בייא איהרען טאַדטען שפּרעכגער, זאגט אונטער אנדערעם וואָרטען פאָלגגדעם: דער טאַדטע ווירד איך דיא עדדע גגדערגעלגגגען, וויא איהם דאס האאר פאַס גאגגען קאָפּפּער פאַן דער פּוסגעדע בין גיס שיטעל מיט איגער ברגגגדען קערצע אבגזוגגגגט ווירד, דאגן ווירד דער קאָפּפּער מיט איגגעס שטומפּפּען מעסער אבגעקראַצט, וויא איך גגבראַטגגעס שוויין. „אָאר דען אסטערן, הייסט עס אן דעמזעלבען אַרטיקעל, מיס יעדער תלמידודע דריא טאגע בלאַפּפּסיג הערומגערדען, זולבסט אס גראַבסטען קאַטה. הערייך מיס זיך יעדער בארגן אונד ערסט דאגן פאַלגט דיא צערע מאגיע דער פאַרפּהרונג דעם הייליגדס (גוטדי): אן דען דאַרפּפּען פּפּלעגגט דער אבערראַבבגער דען יגגסטען יודען דעם אַרטעם. דער זיך דאָרט אן דיעזעם יאהרע גיערגגגלאַסען האט, צור אבגראַהמע דיעזער „אללע צו בעטטמטען, וועלכע דאַרען בעשטעהט, דאס דער, וועלכער דען הייליגגד פאַרשטעלדס, פאַן דען אבגרגגגן יודען גגשלאגגגן, צערקראַטצט אונד אגגשפּיקט ווירד: מיט איגעם וואָרטע, יעדער יודע מיס, אגדעם ער אס דען פאַלשען הייליגד הערשפּרגגגגט, עס־וא שאגלדעם איסאַבען. אפּט גגשיעהט עס, דאסס דאס אפּפּער צו טאָדע גגשלאגגגן ווירד, דאס דאַמטט יעדאך גאר גיכט אן בעטראַכט. אן דיעזעם פאַללע בעראַמטען דיא ערבען דעם בעטרעפּפּערגגן, דיא פּר אלן בעשטטמטט גגיזוגגגגן אונד פּר אלן בעשטטמטט גגיזוגגגגן 300—400 גגלדגן איס דער גגמגגדגראַססא. דער אַרטיקעל שלעסט מיט פאַלגגדען וואָרטען: „אונד גיכט גגגגגן דאס דיא תלמיד יודען דיזגגע צערגגמאַגגען אן דיזעזם לאגדע פּריא איסאַבען. אגדערן דיא יודען פאַן דען אגדערן, וועלכע דיזגע צערגגמאַגגען גיכט בעפאַלגגן, פערטהיידיגט, אונד דיא איסאַבערגגן, יוגגס עס גיכט געפאַללט דאגן איסאַבערגגן. אַ, וועגן מאן דיזגע איך שאן אגגמאל מיט דעם שטטפּפּען מעסער אבגראַהטגגן מאכטע" — איך בגשטע, איך שערגגע גיכט. דיא פּגגגען אונד אלדעם אונד נאך פיעל מעהר אים „פּגגגעטלעגשען" פאַס 10־טען יולי דיזעזם יאהרעם. אונד דיזעזם בלאַטט ערשיגגט טאגגאַלך אונד איזט טאגגאַלך פאַללע מיט דען עדעלהאַפּפּסטען לגגגען אונד פּרעמדגגגגן, אונד דיזעזם בלאַטט ווירד פאַן טייזע דען אינפּראַבגעגער מעגשען געלעזען, דיא זאַלבען שייבגגגגגען גגגגגג